

Висновки. Отримані прогнози дані дозволяють стверджувати про можливість зростання обсягів виробництва основних продуктів переробними підприємствами АПК Миколаївської області протягом 2010–2019 років, що зумовлено, з одного боку, зменшенням залежності переробних підприємств від підприємств-виробників сільгоспсировини шляхом збільшення ефективності виробництва, його повнішого використання, а саме: диверсифікації виробництва. Це дозволить максимально зберегти кількість та якість виробленої продукції, звести до мінімуму втрати, що, в свою чергу, потребує вкладання додаткових фінансових ресурсів, а саме: збільшення розмірів капіталу підприємств, зокрема, оборотного. Управлінський облік надає підприємствам можливості визначитись з перспективами розвитку.

В статье рассмотрены возможности использования управленческого учёта для ретроспективного анализа и прогнозирования деятельности предприятий.

Ключевые слова: управленческий учёт, ретроспективный анализ, прогноз объёмов реализации продукции.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О.В. Бізнес-процеси підприємств сфери послуг: фактори, формування, конкурентоспроможність / О.В. Ареф'єва, Т.Луцька / Монографія. К. Вид-во Європ. ун-ту, 2009. — 96 с.
2. Безденежных В.М. Современные проблемы инновации: реструктуризация предприятий с учетом их финансовой устойчивости / Моск. ин-т междунар. бизнеса при Всерос. акад. внеш. торговли М-ва экон. развития и торговли РФ и др. — М.: Дело, 2006. — 223 с.
3. Благодатний, В.І. Формування і управління оборотним капіталом на підприємствах хлібопродуктів. Монографія. К.:ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН. — 2010. — 178 с.
4. Статистика промисловості Миколаївської області / видання Головного управління статистики, 2009 р. — 87 с.
5. Статистика структурних обстежень підприємств Миколаївської області / видання Головного управління статистики, 2009 р. — 117 с.
6. Клименко С. О. Дисертація на вчений ступінь к.е.н. «Управління формуванням і використанням капіталу переробних підприємств АПК» / К.: європейський університет, 2011 — 225 с.

In the article the attention is looking to the using of the control accounting for the retrospective analysis possibilities, which was use for the enterprises development perspectives forecasts.

Keywords: control accounting, retrospective analysis, the realization volume prognosis.

УДК 338.43

А. В. КЛЮЧНИК

Миколаївський національний аграрний університет

А. В. СЛЮСАРЕНКО

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ДЕАГРАРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Вихід з депресивного стану аграрної економіки може здійснюватися через комплексне вирішення проблеми розвитку сільських територій. Концепція такого розвитку повинна включати вирішення соціальних питань, збереження специфічного укладу життя та його суспільних вартостей, розвиток підприємництва як інноваційного фактору та розвиток позааграрних видів діяльності.

Ключові слова: сільська територія, деаграризація сільської економіки, багатофункціональний розвиток, економічне зростання.

Постановка проблеми. Становлення української держави як і її сільських територій пройшло поступовий шлях переходу до діяльності в умовах ринку. Процес адаптації сільської економіки до вимог світових економічних процесів став передумовою формування досвіду, який постійно вдосконалює дієві механізми діяльності в аграрній сфері. Загалом українське село завжди відігравало особливу роль

у суспільному житті держави. Проте сьогодні воно переживає економічну, соціальну, демографічну, культурну кризу. Умови життя в ньому стають все більш непривабливими. Сільський сектор економіки, який включає аграрні та позааграрні види економічної діяльності впродовж ХХ та ХХІ ст. розвивається неоднозначно. Розвиток процесів глобалізації і формування в Україні соціально-орієнто-

ваної економіки вимагає вирішення стратегічного завдання – створення потужного аграрного сектора, адаптованого до ринкових умов.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останніми роками українські вчені зробили певний крок вперед на шляху системного дослідження проблеми відродження села. Глибиною аналізу та ґрунтовністю відрізняються праці П. Гайдуцького, Ю. Губені, О. Онищенко, М. Орлатого, І. Прокопи, П. Саблука, Т. Гоголя та інших науковців. Багатофункціональність сільської економіки, як один із основних напрямів розвитку села, вперше була сформована та обґрунтована співробітниками Інституту економіки НАН України на чолі з Л. Шепотько.

Мета дослідження. Метою дослідження є проведення аналізу трансформаційних змін в сільській економіці, визначення інноваційних засад та побудова моделі сільського розвитку; обґрунтування доцільності деаграризації сільської економіки та її стратегічного значення.

Виклад основного матеріалу. Протягом усього періоду незалежності держави аграрна проблематика незмінно знаходиться у центрі уваги вітчизняних політиків, вчених-економістів, господарників, громадських діячів, експертів, а також великого кола пересічних громадян, які тією чи іншою мірою дотичні до проблем українського села.

В соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. На них проживає третина населення держави і припадає 90% її площі. Значимість цих територій посилюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, зростання ефективності функціонування АПК, покращення стану довкілля та поліпшення якості людського капіталу [1].

Україна володіє сприятливими географічними, кліматичними, ресурсними та іншими передумовами розвитку сільських територій, тому потенційно спроможна стати державою з пріоритетним розвитком аграрної сфери та одним з основних постачальників на світові

ринки екологічно чистої продовольчої продукції. Проте на сьогодні проблема невідповідності рівня розвитку українського аграрного сектору та сільських територій загалом світовому рівню та стандартам країн ЄС, поки що залишається нерозв'язаною.

Пануюча у радянські часи практика фактичного ототожнення села та сільського господарства визначала домінуючий у сільських регіонах вид економічної діяльності – аграрний, який до тепер вважається основним і здебільшого єдиним з-поміж традиційних прибуткових. У розвитку аграрної сфери можна виокремити два періоди: 1991–2000 та 2001–2010 рр. Перший характеризується глибоким падінням виробництва сільськогосподарської продукції, руйнацією усталених форм і методів організації аграрного виробництва, зростанням архаїзації сільської економіки, зміною структури посівних площ тощо, другий – поступовим зростанням сільськогосподарського виробництва шляхом оновлення матеріально-технічної бази та орієнтації на передові методи й технології в аграрній сфері, його реформуванням на нових економічних засадах. За своєю суттю вищезазначені періоди можна охарактеризувати як певні етапи економічного зростання, відповідно екстенсивний та інтенсивний [2, с. 35–37].

Застосування екстенсивного типу економічного зростання змусило сільських мешканців перейти до напівнатурального аграрного виробництва, наслідком чого стало зростання рівня архаїзації сільської економіки. Відповідно спостерігалась тенденція збільшення чисельності селянських господарств, які фактично врятували сільські території від масового безробіття, поглинувши значну частину громадян, які втратили роботу після ліквідації колгоспів, забезпечили їх фізичне виживання. Але все це лише спровокувало виснаження матеріально-технічної бази аграрної галузі України, яка стала кроком назад в економічних відносинах на селі, адже даний механізм не мав стратегічної орієнтації і не забезпечував навіть простого відтворення. В свою чергу, другий етап розвитку аграрного сектору характеризується загальним зростанням показників виробництва сільськогосподарської продукції, хоча воно не носить стабільного характеру, а

тому періоди зростання (2008 р.) чергуються з періодами спаду (2003, 2007 рр.). Загалом покращення діяльності відбулося в першу чергу в результаті формування системи досвіду та використання і орієнтації на передові закордонні надбання. В цей період спостерігається політика оновлення сільськогосподарського виробництва з відповідним матеріальним забезпеченням виробничого процесу. Все це є характеристикою інтенсивного типу економічного зростання, який був дієвим та не мав чистого виразу, адже спостерігалася тенденція поєднання з екстенсивним. Вищезазначені заходи не носили інноваційного та фундаментального характеру, що, в свою чергу, спровокувало вітчизняних вчених до обґрунтування актуальності питання та пошуку варіантів рішення даної проблеми. До сьогодні аграрний сектор характеризується низькими параметрами господарсько-фінансового та соціального розвитку.

Відповідно одним із шляхів є перехід до інноваційного типу економічного зростання, який є суттєво відмінним від наявної практики ведення сільського господарства в сучасних умовах глобалізації та євроінтеграції. Розвиток сільського господарства повинен базуватися на основі гармонійної єдності економічних, екологічних та соціальних чинників задля повноцінного використання виробничо-ресурсного потенціалу сільської місцевості. В основі зміни стану сільської економіки лежить поняття самої сільської території, як складної багатофункціональної природної, соціально-економічної та виробничо-господарської системи з властивими кількісними структурними, природними характеристиками та відповідним цьому її сутнісним наповненням. Всебічне консолідоване поєднання багатофункціональної структури сільських територій із забезпеченням системного розвитку розглядається як одна з найважливіших основ їх ефективного функціонування [3, с. 159]. Багатофункціональність сільських територій є прерогативою сучасної науково-практичної діяльності в частині покращення функціонування аграрної сфери та відновлення сільських місцевостей. Одним із найвагоміших, з точки зору сучасності, шляхів відновлення села та сільських територій є деаграризація сільської еко-

номіки, яка повністю реалізовує принцип багатофункціональності. Деаграризація сільської економіки є ніщо інше як зменшення у її структурі частки аграрного виробництва, що в свою чергу є передумовою зниження ступеня ризику ведення господарської діяльності та створення передумов багатопланового відновлення й переорієнтації усталених поглядів та методів діяльності в сфері аграрного виробництва. Проте, динамічні зміни умов життя та господарювання в сільській місцевості на етапі поступового нарощування економічного зростання в умовах глобалізації економіки при реалізації принципу багатофункціональності та деаграризації як її похідної, вимагають поглибленого вивчення регіональних особливостей, проблем та перспектив [4, с. 111–115].

Однією з перспективних фундаментальних інноваційно-інвестиційних можливостей розвитку сільських територій є концентрація активності у сфері розвитку соціальної та побутової інфраструктури, тобто реалізація концепції деаграризації сільської економіки. Сучасний стан соціально-економічної інфраструктури сільських територій підтверджує наявність глибокої кризи. Скрутне становище економіки села, тривале недофінансування соціальної сфери призвели до загрози фізичного руйнування її матеріально-технічного потенціалу.

Шляхом вирішення даної проблеми є створення об'єктів соціального обслуговування державно-приватної форми власності. Дані утворення мають на меті вирішити проблему недофінансування та покращення інфраструктури. Дана основа практичного втілення дозволить вирішити похідні завдання, такі як раціональне використання природних ресурсів, підвищення ініціативності мешканців села, покращення ситуації на ринку праці та ін.

Першими здійснили спробу виходу за межі існуючої аграрної парадигми співробітники Інституту економіки НАН України, якими на початку 1990-х років запропоновано концепцію багатофункціональності розвитку села за рахунок розміщення об'єктів промислового призначення, переробних і обслуговуючих галузей аграрного сектора економіки, сфери послуг, рекреації, охорони здоров'я, відпочинку тощо. У сучасних умовах ця концепція отримала своє продовження в ідеї деаграризації

сільської економіки сутність якої полягає у прискореному розвитку на селі несільськогосподарських видів діяльності, що дасть змогу вирішити проблему сучасного стану сільських територій. Дана ідея враховує поліфункціональну спрямованість сільської економіки, яка передбачає узгодження між собою розвитку аграрної, соціальної, бюджетної та регіональної політики і повинна синтезувати їх в єдину політику сільського розвитку [5, с. 48].

Оснoву багатofункціонального (диверсифікованого) сільського розвитку має становити місцеве підприємництво, спрямоване як на розширення аграрної діяльності, так і на несільськогосподарський сектор (деаграризацію сільської економіки). Інноваційні дії підприємців, що супроводжуються певним ступенем ризику та передбачають отримання вигоди, дають можливість диверсифікувати сільську економіку шляхом виконання основних і допоміжних функцій. У свою чергу, акцент уваги на несільськогосподарських видах діяльності дає змогу не тільки мінімізувати негативні наслідки кризових явищ у сільському господарстві, а й забезпечити стійкий та збалансований соціально-економічний розвиток села. Головною ж метою розвитку сільського підприємництва має стати соціально-економічний розвиток територій з одночасним збереженням сільської ідентичності [6, с. 165–171].

Процес підтримки розвитку сільських територій є не можливим без відповідного державного втручання навіть при реалізації пропонуваного інноваційного підходу ведення господарської діяльності. Державна політика покликана забезпечувати формування сприятливого інституційного, організаційного та економічного середовища на загальнонаціональному та регіональному рівнях, стимулювати налагодження дієвих механізмів залучення вітчизняних і закордонних інвестицій у сільську місцевість, а також створювати комфортні умови для проживання і роботи мешканців українського села.

Політика держави в напрямі підтримки деаграризації сільської економіки повинна спрямовуватись на:

- розвиток несільськогосподарських видів підприємницької діяльності, зокрема сільського зеленого туризму, відродження

народних промислів та ремесел через створення фінансово-кредитних механізмів та ефективної системи моніторингу;

- запровадження через районні центри зайнятості курсів навчання населення основам підприємницької діяльності поза сільськогосподарським виробництвом;
- запровадження для суб'єктів підприємницької діяльності у сільській місцевості порядку компенсацій відсоткової ставки кредитів комерційних банків на будівництво та придбання виробничих приміщень, а також технологічного обладнання за рахунок державного і місцевого бюджетів;
- заохочення юридичних та фізичних осіб до створення у сільській місцевості заготівельних пунктів, підприємств та цехів з переробки і зберігання сільськогосподарської продукції;
- створення умов продуктивної зайнятості сільських жителів на основі ефективного використання природо-ресурсного потенціалу села, стимулювання розвитку підприємництва, що забезпечують створення робочих місць.

Базуючись на передовому досвіді зарубіжних науковців, слід зазначити, що характерними рисами європейської моделі розвитку сільських територій є багатofункціональність галузі, яка реалізується шляхом спрацювання концепції деаграризації сільської економіки, яка, в свою чергу, передбачає подолання диференціації доходів на регіональному рівні, підтримка виробництва, поглиблення зв'язків агровиробництва з розвитком територій.

Ще одним фактором на користь деаграризації сільської економіки є можливість реалізації позасільськогосподарської функції села, яка є умовою його соціального розвитку. На користь такої форми розвитку свідчать не лише економічні, соціальні та культурні погляди, а також, можливо, й перш за все, екологічні, тобто необхідність правильного управління засобами землі, води і повітря [7].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Відтак пошук механізмів стимулювання сільських територій має лежати як у площині розробки оптимальних шляхів розвитку аграрного сектора, так і перегляду концепцій сільського розвитку, в основі якого мають лежати багатofункціональність села, різноукладність сільської економіки та деаграризація сільської місцевості.

Одним із магістральних напрямів реформування сільської економіки є розвиток поза аграрних видів діяльності – сільський зелений туризм, народні промисли, галузі сфери послуг, мале підприємництво.

Перспективність подальшого дослідження зумовлена залежністю економічного зростання України від стану сільської економіки, як домінуючої галузі, що є підставою для розгляду даної тематики в розрізі обґрунтування переходу до діяльності в умовах інноваційного типу розвитку з доцільністю зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків.

Список використаних джерел:

1. Завгородня В.М. Деградація сільської території — реальність сьогодення. Правові засади вирішення проблеми [Електронний ресурс] / В.М. Завгородня, О.Ю. Різник // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України. — 2012. — № 1 (2). — Режим доступу : <http://www.bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/2012/360c3b60f480>.

Выход из депрессивного состояния аграрной экономики может осуществляться через комплексное решение проблемы развития сельских территорий. Концепция такого развития должна включать решение социальных вопросов, сохранение специфического уклада жизни и его общественных ценностей, развитие предпринимательства как инновационного фактора и развитие неаграрных видов деятельности.

Ключевые слова: сельская территория, деаграризация сельской экономики, многофункциональное развитие, экономический рост.

2. Барановський М.О. Регіональні особливості трансформації аграрного сектора та сільських територій Причорномор'я / М.О. Барановський, О.В. Барановська // Економічні інновації. — 2011. — № 44. — С. 34—38.
3. Малік М.Й. Концептуальні засади розвитку сільських територій / М.Й. Малік, П.А. Пулім // Роль соціального капіталу та локальних ініціатив у забезпеченні сільського розвитку: допов. міжнар. Симпозіуму (16—18 травня 2007 року). — Житомир: Вид-во ДВНЗ «Державний агроєкологічний університет», 2007. — С. 156—163.
4. Соколова А.О. Сучасний стан, проблеми і перспективи зайнятості сільського населення Волинської області / А.О. Соколова // Економічний форум. — 2012. — № 1. — С. 104—116.
5. Прокопа І.В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій / І.В. Прокопа // Економіка АПК. — 2005. — № 11. — С.48—51.
6. Костриця М.М. Підприємництво як інституційний фактор сільського розвитку / М.М. Костриця // Науковий вісник НУБіП України. — 2011. — № 3. — С. 163—174.
7. Гоголь Т.В. Багатофункціональний розвиток сільських територій — стратегічна мета державної регіональної політики / Т.В. Гоголь [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>.

Exit out of the doldrums of Agricultural Economics can be done through a comprehensive solution to the problem of rural development. The concept of such a development should include social issues, the preservation of a specific way of life and its social values, the development of entrepreneurship as a factor of innovation and the development of non-agricultural activities.

Keywords: country area, deagrарizatsiya rural economy, multifunctional development, economic growth.

УДК 330.35(477)

П. І. КОРЕНЮК

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Н. В. ДАНИК

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Розкрито проблемні аспекти фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів за умов обмеженості фінансових ресурсів.

Ключові слова: регіони, фінансові ресурси, ринкове середовище, бюджет, фінанси.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах ринкового середовища розвиток господарського комплексу держави здійснюється на основі вдосконалення розміщення галузей економіки, оптимізації господарських,

міжрегіональних, міжгалузевих і внутрігалузевих пропорцій, комплексного економічного і соціального розвитку регіонів, поглиблення їхньої спеціалізації з урахуванням наявності матеріальних, природних і трудових ресурсів.